

- війна, за П. Сорокіним, є частиною культур-системи. Корні її він бачить у тенденціях культурного розвитку, у зіткненні культур при переході від однієї системи культури до іншої;
- причиною війн ХХ ст. є хворобливий перехід до нової соціокультурної суперсистеми. П. Сорокін сподівається, що цією новою системою стане компромісна і плідотворна “ідеалістична” система, що дозволить уникнути третьої світової війни;
- за П. Сорокіним, війни є наслідком дезорганізації відносин у групі або між взаємодіючими групами. Як він зазначає, будь-яка організована система внутрішньо- і міжгрупових відносин у процесі свого існування зазнає змін. Вони можуть носити організований (планомірний, з передбачуваними наслідками, відповідно до писаних або неписаних законів і конституцій групи, згідно з бажаннями і вдачею членів групи, здійснюватися визнаними авторитетами групи) характер. Але можуть носити і дезорганізований характер, незважаючи на авторитети, закони, вдачу, бажання членів цієї групи.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Арон Р. Мир і війна між націями. – К.: Юніверс, 2000. – 686с.
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. – М.: Academia – Центр, Медиум, 1995. – 323 с.
3. Добронравова И. “Глобализация” и “устойчивое развитие” // Людина і культура в умовах цивілізації: Зб. наук. ст. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2003. – 400 с.
4. Мандрыка В. Проектирование будущего в контексте глобализации // Людина і культура в умовах цивілізації: Зб. наук. ст. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2003. – 400 с.
5. Сорокин П. Революция и социология // Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Издательство политической литературы, 1992.
6. Сорокин П. Социокультурная динамика // Человек. Цивилизация. Общество. – М., Издательство политической литературы, 1992.
7. Сорокин П. О так называемых факторах социальной эволюции // Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Издательство политической литературы, 1992.
8. Сорокин П. Социальная и культурная динамика: исследование изменений в Больших системах искусства, истины, этики, права и общественных отношений. – СПб.: РХГИ, 2000. – 1056 с.
9. Тойнбі А. Дж. Цивилизация перед судом истории: Сборник / Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Абрис-пресс, 2003. – 592 с.

І.С. РИЖОВА

ДИЗАЙН ЯК КУЛЬТУРНЕ І ЗАГАЛЬНОЦИВІЛІЗАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ

Дизайн як культурне і загальноцивілізаційне явище є засобом пізнання, синтезом предметних знань людини, усіх форм свідомості про всі форми дизайну. Епохи дизайну – це формоутворення інтенцій культури і цивілізації. Якщо раніше поняття “дизайну” розглядалося через категорії “цінність”, “система”, “середовище”, “мистецтво”, “проектна діяльність”, то зараз через “творчість”, “вільну діяльність”, “самореалізацію”, “культуру”, “цивілізацію”. Композиційна модель дизайну націлена на саморозкриття “проблемного поля” культуротворчості – універсалізації і трансформації, яка здійснюється під впливом ще одного важливого фактора – глобалізації геосвідомості. Дизайн як загальнокультурне і цивілізаційне явище виявляється в контексті національних (локальних) світів, що включає синтез економіки, політики, соціальної і духовної сфер. Сама специфіка формоутворень дизайну детермінується глобалізаційними регіональними чинниками, історичними, національними, що включають у себе все те, що створює загальнотеоретичну парадигму дизайну як сукупності культурного і цивілізаційного феномена. Дизайн сформувався на межі двох тенденцій культури – “входження” мистецтва в життя, освоєння “нової реальності” культури, що володіє смислами фундаментальної онтології самодостатньої конструктивності, і протилежної тенденції – “повернення” у сферу диференційованої самодостатньої предметності дизайну. Так, дизайн сучасності тяжіє до організмизму ремесла, біонічним конструкціям етнодизайну, постіндустріальному дизайну. “Виникнення

нової форми руху матерії – це завжди і виникнення нового типу цілісності. В середині ж кожного типу цілісності організуються різні види цілого, яких виявляється більше, ніж основних форм руху матерії. Субстратом, з якого організується нове ціле, є вища форма цілого попередніх щаблів еволюції... Чим вище за рівнем ціле, тим складніші, різноманітніші зв'язки. Глибина і багатоманітність зв'язків стабілізують, упорядковують ціле” [1, с.139].

Мета цього аналізу – ввести в науковий обіг такий спосіб рефлексії змісту і структури дизайну, який дозволяє дати взаємозв'язану картину її культурного розвитку, що відображає не тільки послідовну зміну різноманітних форм дизайнерських зусиль (у реальних соціально-культурних обставинах), але і спадковість їх, що забезпечують зростання свободи творчих ініціатив і розширення дизайнерської культури. Мова йде про реалізацію функції темпорального проектування ідеалізованих структур (усвідомлення, культури, природи) в оточуючому середовищі, в силу чого середовище послідовно структурується, а складові його набувають у проектній дизайнерській діяльності структурні властивості. Рушійною силою цього є загальнозначущі проблеми функціонування і розвитку культурного середовища, які моделюються як специфічні проектні задачі, що вирішуються шляхом створення і реалізації дизайнерських проектів.

Дизайн як явище культури і цивілізації став тією формою універсальності культури і людини, яка найбільш синтетична, калейдоскопічна, проблематизована і разом з тим самодостатня. Культурні різновиди дизайну не є однорідними, в середині кожної з моделей дизайну існують відмінності, зумовлені, зокрема, менталітетом народу, історичними, економічними, географічними та іншими чинниками; моделі дизайну поєднуються між собою через різні символи і становлять багаторівневу систему, функціонування якої не може бути пояснено тільки традиційними етнографічними підходами, як було раніше. До вивчення розвитку, трансформації та інтеграції дизайну слід підходити, керуючись тим, що людська особа є складною системою, здатною народжувати культурні смисли, виступаючи як унікальний культурний мікрокосм і від неї в кінцевому підсумку залежить характер розвитку дизайну як культурної системи. Система – це цілісний об'єкт, що характеризується одним або кількома окремими проявами цілісності цього цілого й об'єднує лише ті його складові, які беруть участь у забезпеченні цього прояву цілісності. Ціле є упорядкованою множиною не лише частин, структурних рівнів, але і систем.

Дизайн як культурна і цивілізаційна система – відмежована множина взаємодіючих елементів, виділяє в цілому ті сторони частин (елементів) і відношень між ними, які беруть участь у забезпеченні його прояву, що характеризує цілісність дизайну. Дизайн як система – це специфічна множина елементів, що виявляють свою єдність як на внутрішньому, так і зовнішньому рівнях. На внутрішньому – це упорядкованість, взаємозв'язок елементів, на зовнішньому – істотна спільність їхніх функціональних відношень у різних видах взаємодії. Система понять дизайну як культурного і цивілізаційного явища – це гностизація культури як диференційних аспектів гностизації соціуму й індивідів у модусах результування, у діяльно-активних, екстернально-інтернальних взаємовідносинах, у контексті яких світ, культура, суб'єкти, цивілізація репрезентують структури, аспекти, компоненти дизайнерської діяльності. Як відмічає Ю. Легенький: “Речовий світ притягує нас саме в глибинному онтологічному вимірі дому буття, безумовно, а дизайн як творче обґрунтування цього онтологізму” [2, с.176]. Тому дизайн – це реальні здобутки шляху історичного прогресу, об'єктивний онтологічний ґрунт колективного буття, діяльність щодо його вдосконалення, самоцінності та його людиновимірності, оскільки являє собою певний щабель здійснення культурного в людині. Дизайн – це здатність і навіть його призначення бути універсальним способом вияву здійснення і творення культурних смислів, у цьому смислі дизайн є водночас первинною та остаточною інстанцією для всіх притаманних людині конкретних способів смислоствердження. Як відмічає В.Г. Нестеренко: “Смисли набувають реальності в людському досвіді, де вони існують у динаміці здійснення й зростання. Культура надає форму (точніше, нескінченне багатство форм) для реального втілення людського досвіду й фільтрації” [3, с.314]. Дизайн як культурний феномен – це нескінченне багатство його культурних і цивілізаційних форм, достатньо зумовлених у соціально-культурному й інтелектуальному відношенні.

Дизайн як спосіб життя в частині історично зумовленого культурного соціуму є структуруючим елементом культурно-національного простору. Знання базових рис конкретної культури допомагає зрозуміти (разом з іншими факторами), що культура екзогенна відносно системи, між якими існує взаємодія. Осмислені через сутність культури явища дизайну в дійсності є організованими сукупностями матеріальних об'єктів, технологій їхнього виготовлення та оперування; стійких зв'язків між людьми і способів їхнього регулювання, аксіологічних критеріїв у суспільстві. Вони можуть бути означені як культурні об'єкти, тому дизайн існує передусім як категорія культурна, оскільки існує суспільство і людина, яка перетворює своє буття, і в цьому аспекті онтологічно й аксіологічно являє собою ідеальний конструкт, що формується як множинність явищ – рис, характеристик, параметрів, особливостей, матеріальних речей, знань, дій, відносин, що виконують продуктивну функцію, яка розвивається в контексті функціональних, тематичних і ціннісних особливостей конкретної діяльності. Репродуктивна функція – це спосіб її відношення в соціально-культурному контексті, продуктивна і репродуктивна функції виходять на те “силове поле”, що створює функціональне ядро, що зумовлює якісну відмінність діяльності, її тематизм і системоутворюючі відносини. Організаційна функція вказує на сферу виконання діяльності, де вона реалізується в поведінці людини, у функціонуванні комунікативних систем. Дизайн є саме цими речами, матеріалізованими й опредмеченими результатами людських дій, знань, об'єктів самих по собі. Культура існує через предмети дизайну, може бути пізнана через них, проте тільки тому, що вона в них виражена, реалізована як одна із сторін, рис цих дизайнерських предметів (речей). Іншими словами, культура дизайну означає все, що в них виникло поза природою, “штучно”, як продукт активності людей. Дизайн робить світом те, що він є дійсністю всіх людських смислів, тому він є підвалиною для різних культурних світів.

Як відмічає І.В. Степаненко: “Місце, яке посідає у світі людина культури, ніколи її не задовольняє. Задоволення для неї можливе лише як суб'єктивне відчуття, але ніяк не стан буття. Адже її буття організоване у взаємному напруженні сутності й існування, які ніколи за своєю природою не можуть стати тотожними” [4, с.95]. Дизайн дає людині не тільки засоби увіходження до тих чи інших культурних світів, але й орієнтири для організації поведінки й усього життя в них. Дизайн як культура дає засоби й пропонує форми здійснення людиною її творчих зусиль. Саме на ґрунті культури й у царині культури дизайн стверджується в усій своїй багатоманітності й багатогранності. Сполучений з культурою дизайн виявляє себе не тільки як самовияв і самоствердження суб'єкта, не тільки як розгортання його можливостей, але і як вільно здійснюване самообмеження. Дизайн є постійне справдження міри в усьому й насамперед міри людськості, а завдяки цьому здійснюється як ствердження самоцінності кожного з її витворів і найперше – самоцінності людини.

Дизайн як культурне і цивілізаційне явище існує як процес, через функціонування і взаємодію культурних систем, субстанція яких оречевлена і матеріалізована, це різновид як матеріальної, так і духовної культури. Дизайн існує як континуум людських якостей, характеристик, що реалізовані у своїх носіях і існують разом з ними, виявляючись у функціонуванні культурних об'єктів та діяльності. Дизайн – феномен, що характеризується особливим набором норм, цінностей та смислів, що демонструють загальний рівень розвитку суспільства, його освіченості та раціональності на шляху “від дикості до цивілізованості”. Адже людина не просто адаптується до предметного середовища, але і безперервно змінює його своєю поведінкою і діяльністю, що ці зміни змінюються не стільки стихійно, як у тварин, скільки свідомо й цілеспрямовано [5, с.156]. Коли ж особистість не має можливості до реального здійснення історичних смислів, то це переживається нею як неповнота її здійснення.

Аналізуючи дизайн як культурне і загальноцивілізаційне явище, при цьому слід детальніше розглядати, як реалізуються функції дизайну в контексті проектної діяльності:

- практична, прототипно-методична форма здійснення проектування діяльності, носієм якої є прототип проєктованого об'єкта. При цьому ядерні функції не виокремлені з природного тіла “діяльності”, створюють певні структури; не виокремлена й організаційна функція, що є тотожним неможливості організаційно-методологічної рефлексії діяльності;

- предметна реалізація діяльності, коли носієм її характерологічних функцій є предметом форма діяльності (знання – для дослідження, проєкт – для проектування, послуга – для обслу-

говування і т. п.). При цьому істотною є відмінність двох типів предметної реалізації: автономна сфера діяльності, відокремлена від інших сфер, в якій організаційна функція належить їй же самій (така абстракція відокремленої діяльності) і система взаємодіючих сфер діяльності з екстеріоризованими оргфункціями, коли вони належать зовнішнім, по відношенню до цієї, сферам (така ідея системо-технічної організації діяльності на основі методології системного підходу);

- встановлена форма здійснення діяльності, де носієм її ядерних функцій є специфічна установка свідомості волі, властива цій діяльності (наприклад, пізнавальна установка – для дослідження, проектна – для проектування). Для такої форми реалізації діяльності найбільш істотна тематична організованість установки.

Кожна діяльність, характеризуючи дизайн з точки зору культури, володіє властивим йому тематизмом, який є простором установки, організованим інтенціонально, тим, що має семіотичну структуру. Установлення, власне, і є тією функціональною структурою культурної діяльності, елементами і підсистемами якої є семіотичні об'єкти, а функціями – інтенціональні функції, що організують напрямок здібностей, розуміння уяви і фантазії. Дизайн як культурне і загальноцивілізаційне явище характеризують функції – практична, автономно-сферична, системно-сферична, тематична, що пов'язують явище дизайну в одне єдине ціле, в єдиний соціальний організм.

Дизайн – особлива сфера і форма культурної діяльності, пов'язана із мисленням, з художньою культурою, прийнятими нормами поведінки; духовний вимір всякої діяльності, в якій формуються мотиви, принципи, правила, цілі та смисли діяльності. Тому дизайн – це матеріальний і духовний компонент суспільства, який забезпечує підтримку та зміни цього виробництва та суспільних відносин у цілому. Як відмічає В.С. Горський: “Процес цей, являючи результат зусиль, спрямованих на вдосконалення умов людського буття, що утворюють реальний зміст історії упродовж багатьох століть, набирає характеру «долі»” [6, с.215].

Дизайн слід використовувати у більш вузькому розумінні, стосовно типів цінностей дизайну, ідей та інших людських систем, що передаються і створюються як чинники, котрі зумовлюють вироблення творчого підходу до перероблення світу згідно із законами краси. У межах багатомірного системного підходу дизайн як система міжлюдських відносин може бути інтегрований і як соціальне, і як культурне явище. Розглянуті в одній проекції явища дизайну, що акцентують увагу на суб'єктах людської діяльності, характеризуються в соціальних термінах; а в проекції культури можуть бути розглянуті як складові культури. Адже проблема співвідношення культури й суспільства – це не проблема співвідношення культури й суспільства, а вираження двох різних сторін органічно єдиного й генетично одночасно цілого феномена як соціально-культурного. Як відмічає Ю. Легенький: “Самоцільність речі підіймає дизайн на вершину модулятора самодостатньої предметності як такої” [7, с.291]. Дизайн неможливо визначити однозначно, надто багатоманітне явище він собою являє, його можна розуміти як надіндивідне утворення, здобуток попередніх поколінь, під впливом якого формується людина. Формування особистості розглядається як долучення людини до культурних надбань.

Соціальне і культурне бачення – це два різні аспекти бачення одного й того самого феномена. Саме тому авторське бачення дизайну як соціально-культурного феномена ґрунтується на тому, що неможливо відділити “соціальну частину” від “культурної частини” досвіду. Досвід не є абстракція, яка охоплює всі різновиди досвіду. “Філософія – це дослідження досвіду свідомості, досвіду, з якого виростають усі різновиди духовного досвіду, в якому вкорінені всі можливості духовного” [8, с.21]. Вхідження особистості у світ дизайну передбачає розв'язання її, власне, смисложиттєвих проблем.

У суспільному розвитку дизайн як багатомірна системна модель культури не є просто складовою цієї моделі, а одним із фундаментальних структурних зрізків суспільного життя та розв'язання смисложиттєвих проблем. Дизайн присутній в усіх сферах соціальної діяльності й системах регуляції, у його моделях відтворюються багатства і диференціація культурного життя, а разом з тим його системність підтримує єдність суспільства та спадковість його розвитку. Через соціальні і професійні моделі дизайну відбувається адаптація суспільства до потреб своєї діяльності. За всієї багатоманітності проявів життя, для всіх них характерним є фундаментальний спосіб системної організації і впорядкування, функцію якого виконує дизайн як

соціально-культурний феномен. Виходячи з цих системоутворюючих потенцій, дизайн виконує стосовно суспільства такі функції:

- формує життя як єдність;
- створює колективи;
- формує ідентичність;
- відтворює колективну ідентичність;
- формує і структурує простір творчої діяльності;
- визначає межі соціальної і культурної системи;
- перетворює дійсність.

Дизайн як культурне і загальноцивілізаційне явище орієнтований на синхронний опис, локалізований в умовному теперішньому часі, так і діахронний опис, пов'язаний з умовним історичним часом. У першому випадку кожний фазовий стан береться мовби виокремленим із стихії історичного часу і розглядається як ідеальний (культурний) тип організації і реалізації проектно-дизайнерської діяльності, що аналітично розкривається в тих чи інших типологіях дизайну (американський, німецький, польський, російський, український). В іншому випадку фазовий стан інтерпретується як стан розвитку діяльності проектування. Предметом аналізу тут є ті трансформації, які розповсюджуються на моделі проектування при переході від одного стану до іншого. Крім того, кожний фазовий стан діяльності інтерпретується ще як певний тип проектності, що відкриває для систематичного аналізу саме завдяки цьому підходу.

Висновки

1. Дизайн як культурне явище виражає саме специфіку суспільства як системи, іманентною характеристикою чи параметром суспільства. Сама специфіка дизайну і його змісту визначаються сутністю людини, її характерними рисами, потенціями в динаміці їх здійснення. Цей зміст дизайну постійно виявляється у всьому, що втягнуто у сферу діяльності людини, тобто все, що входить у предмет дизайну, розглядається як предмет "олюднення", соціалізації і становить інтерес саме з цього боку. Дизайн як культурне явище – показник олюдненості, людськості суспільства (соціуму) і всього, що в нього входить і що він творить як дизайнер. Дизайн детермінує людський культурний аспект і параметр суспільного буття, гуманістичний бік суспільних відносин. Дизайн як культурне явище задає кожній конкретній людині й навіть суспільству в цілому смисл життя та вчинків, формуючи творчу особистість.

2. Дизайн є стрижнем національного буття, оскільки з врахуванням культурної компоненти можливе збереження і примноження унікальної національної культури у всій її множинності й самобутності. Дизайн не може бути однорідним, його зміст постійно перебуває в паралелі з елементарним прошарком, який здатний здійснювати нові кроки в розвитку культури. Дизайн – це соціально спадковий комплекс способів діяльності і переконань, що утворюють тканину нашого життя; це спосіб життя окремої особистості, це вихід надлишкової енергії до постійної реалізації вищих здібностей людини. Дизайн – це також сукупність пристосувань людини до її життєвих умов, що проявляються через форми звичної поведінки, яка складається з матеріальних, нематеріальних елементів; сукупність усіх сублімацій, установок, що створюють умови для самореалізації людини.

3. Дизайн можна розглядати як продукт або артефакт (у широкому розумінні цього слова) штучного продукту, що зроблений, а не виник природним шляхом, сукупність усього, що створене або модифіковане свідомою або несвідомою діяльністю індивідів, що взаємодіють один з одним. Дизайн як культурне і загальноцивілізаційне явище складається зі знарядь, пристосувань, орнаментів, амулетів, а також дій, вірувань і установок, що функціонують у контекстах символізування; це те, чим людина відрізняється від тварин. Під артефактами дизайну розуміється будь-який предмет, що може виступати ціннісно-художнім витвором людини, має структурно-матеріально-континуумні втілення, є носієм художніх замислів, що задовольняють культурно-естетичні смаки різних верств населення.

4. Дизайн як соціальне і культурне явище характеризує спосіб життєдіяльності суб'єкта, яка полягає у свідомій і цілеспрямованій діяльності людини, перетворення соціальних умов відповідно до потреб, цілей і ідеалів. Дизайн виражає рівень соціальних потенцій суб'єкта, його культури, вміння, знання та звички, здатність охоплювати об'єкт у його тотальності, змінювати оточуючий світ і самого себе; це моральна вимога, яка переходить від споглядання до

дії, від теорії до практики; це сутність людини, яка полягає в діяльному перетворенні зовнішнього світу. Формування дизайнерського виробу визначається як динамічна умова самостановлення індивіда вибором цілей, виходом за межі встановленого і дієвого. Феномен дизайну характеризується спонтанністю, діяльністю, надситуативністю, не може бути осмислений у межах традиційної “причинно-наслідкової схеми” чи цільової причинності. Це свого роду взаємодія субстанцій (І. Кант), які виявляють себе у вольових актах особистості, її самовизначеності, цілеполагання людини як джерела свого існування і розвитку. Будь-які явища дизайну, дані як результати (сліди) людської діяльності, так чи інакше визначають те, що виникло через діяльність, особистий “зріз” соціального простору, що створює те поле (і спосіб) спілкування, в якому формується особистість. Протягом усього життя людина існує у світі артефактів, через які формується, набуває можливості зрозуміти принципи побудови навколишнього світу і свого місця в ньому.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Зеленський І.О., Павлов В.І. Сутність співвідношень “цілечастина” і “структура – елемент в сучасній теорії пізнання // Мультиверсум: Філософський альманах: Зб. наук праць / Гол. ред В.В. Лях. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – Вип 13. – С. 132- 142.
2. Легенький Ю.Г. Філософія моди ХХ століття. – К.: КНУКІМ, 2003. – 300 с.
3. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. – К.: Абрис, 1995. – 336 с.
4. Степаненко І.В. Духовність між сакральним та повсякденним: інтерпретаційні розвідки в ландшафтах сучасності // Практична філософія. – 2001 (4). – № 3. – С. 93-105.
5. Теоретические и методологические исследования в дизайне: Избранные материалы. – М.: ВНИИТЭ, 1990. – Ч. 1. – 233 с.
6. Горський В.С. Україна на порозі планетарної цивілізації // Практична філософія. – 2001(3). – № 32. – С. 214-220.
7. Легенький Ю.Г. Філософія моди ХХ століття. – К.: КНУКІМ, 2003. – 300 с.
8. Молчанов В.И. Парадигмы сознания и структуры опыта // Логос. – М., 1992. – № 3. – С. 7-36.

Д.Ю. АРАБАДЖИЄВ

ПОЛІТИЧНИЙ МІФ ЯК ФУНКЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Велика кількість неоміфологічних різноманітних форм у житті сучасної людини свідчить про те, що міфи виникають як певні моделі дійсності, що поступово змінюються й удосконалюються. У процесі пізнання людиною навколишнього світу, розширення її світогляду, звернення до нових явищ зростає і прагнення залучення нових понять до власної системи поглядів. Людина доповнює, перебудовує міфологічну модель світу на свій кшталт.

Очевидно, що сучасне суспільство відчуває потребу в побудові нової цілісної моделі світу й розуміння місця людини в ньому з високим ступенем узагальнення й безумовного прийняття, що передбачає активний розвиток символічних умовних форм відображення дійсності.

Новий міф майже не пов’язаний з давнім міфом, він не відтворюється, а створюється знову як конкретно-історична форма існування цього явища в нові часи. Але і в тому, і в іншому випадку очевидно є етологічна функція міфу, його нормативне значення: міф – це те, у що людина має повірити безумовно і беззастережно, ототожнюючи себе з тим, у що вірить.

Міфологічна картина світу – це насамперед певне уявлення про світ, що має велику цілісність та високий рівень узагальнення і типізації. Розповсюдженість її сьогодні – це свідчення загостреного інтересу людства до питань буттєвого характеру, прагнення вийти на більш широкий рівень узагальнення, до моделювання цілісної моделі світу й розуміння місця людини в ньому.

Слід відзначити, що конкретно вивченням проблеми методології сучасної політичної міфотворчості науковці, у тому числі і вітчизняні, цікавилися небагато. Особливе місце в цих дослідженнях займають праці Курта Хюбнера “Істина міфу” та Ролана Барта “Міфології”. Представники різних шкіл і напрямів філософії по-різному розглядають природу і сутнісні риси міфологічної свідомості. Психологіки З. Фрейд і К.Г. Юнг роблять акцент на несвідомому